

MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN-
BATENANALYSE BREDE SCHOOL

RAPPORT

Utrecht, 15 juni 2007

Berenschot

Drs. N. de Blaay
Drs. J. van Leijenhorst
Drs. Z. El Khetabi

Oberon

Drs. M. van der Grinten
Stichting Atlas voor Gemeenten
Drs. G. Marlet
Drs. V. Larsen

MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN-
BATENANALYSE BREDE SCHOOL

RAPPORT

INHOUD

Blz.

1.	SAMENVATTING	1
2.	INLEIDING	3
2.1	VRAAGSTELLING	3
2.2	LEESWIJZER	3
3.	BREDE SCHOOL	4
3.1	HISTORISCH PERSPECTIEF	4
3.2	HUIDIGE SITUATIE	5
4.	MKBA BREDE SCHOOL	6
4.1	MKBA ALS INSTRUMENT IN HET SOCIALE DOMEIN	6
4.2	KENGETALLEN MKBA	6
4.3	MKBA BREDE SCHOOL	7
5.	BESCHRIJVING EFFECTEN EN KOSTEN	9
5.1	EFFECTEN	9
5.2	DIRECTE EFFECTEN	10
5.3	INDIRECTE EFFECTEN	11
5.4	KOSTEN	13
5.5	AANNAMES INPUT MKBA	15
6.	RESULTATEN MKBA BREDE SCHOOL	17
6.1	OVERZICHT VAN DE RESULTATEN	17
6.2	DIRECTE EFFECTEN OP JONGEREN	17
6.3	INDIRECTE EFFECTEN	22
6.4	EXTERNE EFFECTEN	26
6.5	DIRECTE KOSTEN	33
6.6	TOTAAL SALDO EFFECTEN EN KOSTEN ACHTERSTANDSWIJK	34
6.7	VERDELINGSEFFECTEN	35
6.8	GEVOELIGHEIDSANALYSE AANNAMES	36
7.	CONCLUSIES	38

Berenschot

1. SAMENVATTING

De Brede School staat in een brede belangstelling. In meer dan de helft van de Nederlandse gemeenten wordt gewerkt aan de realisatie van Brede Scholen in het primaire onderwijs (po). In het voortgezet onderwijs (vo) noemt inmiddels 40% van de scholen zich breed. Er is ook veel politieke aandacht. In het regeerakkoord Balkenende IV is opgenomen dat Brede Scholen worden gestimuleerd.

Men beoogt met het concept van de Brede School een breed spectrum van oplossingen voor individuele en maatschappelijke problemen. De verwachte effecten ten aanzien van de Brede School zijn hoog gespannen. Maar kan de Brede School wel aan al die verwachtingen voldoen? Worden de leerprestaties verbeterd? Voldoet het aan de verwachtingen van de ouders? Heeft het effecten voor cohesie in de buurt? Aangetoond zijn de effecten echter nog allerminst. Hoewel de ontwikkelingen op lokaal en landelijk niveau met enige regelmaat worden geëvalueerd, is er van systematische effectstudie nog geen sprake.

Om de opbrengsten van de mogelijke effecten inzichtelijk te maken is door het ministerie van OCW aan Berenschot de opdracht gegeven om een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) van de Brede School uit te voeren. Het ministerie van OCW wil nagaan of de ontwikkeling van de Brede School uit maatschappelijk oogpunt meer financiële baten dan lasten oplevert.

In samenwerking met de stichting 'Atlas Voor Gemeenten' en onderzoeks- en adviesbureau Oberon is een model ontwikkeld voor het uitvoeren van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) van de resultaten van de Brede School.

Steeds vaker wordt de methode van MKBA, oorspronkelijk gebruikt bij integrale afwegingen van grote infrastructurele investeringen, toegepast op ander soorten van 'zachtere' projecten. Partijen in het sociale domein hebben steeds meer behoefte aan inzicht in de opbrengsten van sociale investeringen. Men heeft binnen het sociale domein de afgelopen jaren stappen gezet in het ontwikkelen van indicatoren en het verzamelen van geobjectiveerde informatie. De effecten van beleidsmaatregelen zijn daardoor beter te kwantificeren dan een aantal jaren geleden. Echter, naar het moneteriseren (het uitdrukken in geld) van de effecten is, anders dan in de infrastructurele sector, nog slechts weinig onderzoek gedaan.

In dit onderzoek passen we de MKBA als methode toe voor investeringen in brede scholen voor het primair en voortgezet onderwijs. Het betreft hier een *kengetallen* kosten-batenanalyse. We hebben daarbij inschattingen gemaakt van de verschillende effecten. Dit is gedaan door gebruik te maken van *kengetallen* uit de literatuur, de mening van experts en de uitkomsten uit een enquête onder de directeurs van de brede scholen.

Uit de MKBA volgt dat investeringen in de Brede School over het algemeen maatschappelijk rendabel zijn. Alleen de investering in een Brede School in het primair onderwijs in een niet-achterstandswijk lijkt op basis van deze MKBA neutraal te zijn.

Ongeveer 80 % van de belangrijkste maatschappelijke baten zijn het gevolg van betere onderwijsprestaties van de leerlingen op de Brede School en als gevolg daarvan de grotere kansen op de arbeidsmarkt. De indirecte en externe effecten – meer tijd en vaardigheden van de ouders en verbetering van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk – dragen voor ongeveer 20% bij aan de maatschappelijke baten.

Berenschot

De effecten vertaald in opbrengst in Euro's worden in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1. Opbrengst

Brede School	Opbrengst in 40 jaar (in afgeronde bedragen)
Kleine PO School - MFA (in achterstadswijk) (Minder dan 300 leerlingen)	800.000 Euro
Grote PO School- MFA (in achterstandswijk) (Ongeveer 1000 leerlingen)	4.600.000 Euro
Kleine PO - MFA (in niet-achterstandswijk) (Minder dan 300 leerlingen)	- 100.000 Euro
Grote PO - MFA (in niet-achterstandswijk) (Ongeveer 1000 leerlingen)	1.600.000 Euro
PO - Netwerkorganisatie (in achterstandswijk) (300 leerlingen)	2.000.000 Euro
PO- Netwerkorganisatie (in niet-achterstandswijk) (300 leerlingen)	1.200.000 Euro
Kleine VO School achterstandswijk (ongeveer 500 leerlingen)	6.000.000 Euro
Kleine VO school in niet-achterstandswijk	2.500.000 Euro

Binnen het totale plaatje van maatschappelijke kosten en baten is het van belang om de effecten voor verschillende groepen te laten zien. Bij de extra investering in de ontwikkeling van brede scholen zijn verschillende actoren betrokken, die ieder vooral vanuit hun eigen positie naar de investering kijken. We onderscheiden daarbij de organisaties binnen de Brede School, de gemeente en het rijk. Het kan lokaal verschillen maar het blijkt dat de effecten voor de organisaties binnen de Brede School negatief uitvallen. De gemeente en het rijk hebben baat bij de investering. Het rijk het duidelijkst.

2. INLEIDING

2.1 VRAAGSTELLING

De Brede School is in Nederland sterk in opkomst. Het aantal operationele brede scholen is sinds 2001 sterk gestegen en zal de komende jaren vermoedelijk nog verder toenemen¹. Deze trend is ingezet vanuit het primair onderwijs maar wordt momenteel ook langzaam zichtbaar in het voortgezet onderwijs.

De verwachtingen ten aanzien van de Brede School zijn hoog gespannen. Men verwacht onder meer rendement op het vlak van ontwikkelingskansen en schoolloopbanen van kinderen/leerlingen, dagarrangementen voor werkende ouders en sociale cohesie in de wijk. Aangetoond zijn deze effecten echter nog allerm minst. Hoewel de ontwikkelingen op lokaal en landelijk niveau met enige regelmaat worden geëvalueerd, is er van systematische effectstudie nog geen sprake.

Om de opbrengsten van de mogelijke effecten inzichtelijk te maken is door het ministerie van OCW aan Berenschot de opdracht gegeven om een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) van de Brede School uit te voeren. Het ministerie van OCW wil nagaan of de ontwikkeling van de Brede School uit maatschappelijk oogpunt meer baten dan lasten oplevert. Om dit te onderzoeken is de volgende vraagstelling geformuleerd:

1. *Ontwikkel een model om de maatschappelijke baten (en kosten) van het concept brede school in kaart te brengen.*
2. *Breng de maatschappelijke baten van het concept brede school in kaart.*

Voor de uitvoering van deze opdracht is Berenschot een consortium aangegaan met stichting Atlas voor gemeenten en onderzoeks- en adviesbureau Oberon.

In bijlage 1 wordt nader ingegaan op de gevolgde werkwijze.

2.2 LEESWIJZER

In hoofdstuk 3 wordt het concept Brede School nader toegelicht waarna in hoofdstuk 4 het concept van de MKBA voor Brede Scholen wordt beschreven. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de effecten en de kosten beschreven en worden de belangrijkste aannames t.a.v. de effecten expliciet gemaakt. De resultaten van een MKBA voor Brede Scholen zijn beschreven in hoofdstuk 6. Het rapport wordt afgesloten met conclusies.

¹ Zie *Jaarberichten brede scholen in Nederland*. Oberon, 2001, 2003, 2003, 2005, 2007 (i.v.).

3. BREDE SCHOOL

3.1 HISTORISCH PERSPECTIEF

Het concept van de Brede School is in de jaren negentig van de vorige eeuw in Nederland geïntroduceerd. De eerste brede scholen kwamen in probleemwijken in de grote en middelgrote steden tot stand. Men kreeg te maken met een opeenstapeling van achterstanden en men kwam tot de conclusie dat scholen alleen niet in staat waren kinderen in deze wijken voldoende kansen te bieden. Daar hadden (en hebben) zij anderen bij nodig en die partners vonden zij bijvoorbeeld in het maatschappelijk werk, de jeugdgezondheidszorg, peuterspeelzalen en het sociaal-cultureel werk.

Niet veel later sloeg het concept van de Brede School ook aan in nieuwbouwwijken. Weliswaar in een ander vorm, waarin onder andere dagarrangementen voor werkende ouders een belangrijk nieuw element waren, maar wel vanuit hetzelfde principe van multidisciplinaire samenwerking rondom kinderen en ouders. De ontwikkeling van die dagarrangementen kreeg in 2005 een forse impuls met de kamerbrede steun voor de motie van Aartsen/Bos. Deze motie behelsde dat scholen vanaf 1 augustus 2007 verplicht worden om naschoolse opvang te bieden als ouders daar om vragen. De kinderopvang werd daarmee in één klap een belangrijke partner in de Brede School. Culturele instellingen en sportverenigingen waren al aan boord, maar wonnen aan belang door de behoefte aan verrijking van het naschoolse activiteitenaanbod.

Ondertussen werd er vanuit een heel andere hoek ook aan de weg getimmerd. In wijken waar voorzieningen nieuw (Vinex) dan wel ópnieuw (stedelijke vernieuwing) gebouwd konden worden, werd de multifunctionele accommodatie (MFA) de norm. Door scholen en instellingen onder één dak te huisvesten, werden mogelijkheden gecreëerd voor gezamenlijk gebruik van multifunctionele ruimten en faciliteiten én voor versterking van de samenwerking in de wandelgangen en op de werkvloer. Aanvankelijk leverde dat overigens de nodige spraakverwarring op; architecten en bouwers wilden de begrippen Brede School en MFA nog wel eens als synoniem beschouwen. Men is het er inmiddels over eens dat een bedrijfsverzamelgebouw geen Brede School is en dat brede scholen niet per definitie in een MFA gehuisvest hoeven worden, maar ook als netwerkorganisatie vanuit bestaande 'stand alone'-gebouwen kunnen opereren.

Overigens kent de ontwikkeling van brede scholen in het voortgezet onderwijs een andere dynamiek dan die in het primair onderwijs. Scholen voor voortgezet onderwijs lijken het concept in eerste instantie wat terughoudender te benutten. Zij werken veelal aan vernieuwingen op meerdere terreinen tegelijk² (o.a. maatschappelijke en pedagogische functie, primair proces, schoolorganisatie). Het concept van de brede school is in het voortgezet onderwijs nog minder vastomlijnd. Belangrijk aspect is ook dat VO scholen niet buurtgebonden zijn maar op een gehele stad of regio gericht zijn.

² Beweging in beeld. Feiten en cijfers over innovatie in het voortgezet onderwijs 2006. Oberon, 2006

3.2 HUIDIGE SITUATIE

De nieuwste cijfers³ *lijken* uit te wijzen dat de brede school ook in het voortgezet onderwijs vaste voet aan de grond krijgt. Vaak zijn dat op de eerste plaats netwerk organisaties waarbij gebruik gemaakt wordt van mogelijkheden voor buitenschoolse activiteiten (cultuur, sport). Er is afgelopen periode veel aandacht besteed aan het verbeteren van de zorgstructuur binnen het Voortgezet Onderwijs. Er wordt naar gestreefd om op elke VO-school goed functionerende zorg adviesteams (ZAT) te laten functioneren. De gevolgen hiervan voor de vormgeving van de Brede School in het VO zijn nog niet te overzien.

We willen ook de ontwikkelingen op het platteland niet onbenoemd laten. Daar wordt de Brede School mede ingezet om - door een efficiënte clustering van functies en diensten - het voorzieningenniveau in dorpskernen te kunnen handhaven.

De Brede School biedt in verschillende verschijningsvormen antwoorden op trends en vragen in de samenleving en voorziet daarmee in een lokale behoefte. Daarmee lijkt het concept steeds steviger verankerd te worden in het Nederlandse voorzieningslandschap.

Elke Brede School maakt zijn eigen keuzes en afwegingen, maar de basisprincipes van brede scholen zijn grotendeels dezelfde: structurele multidisciplinaire samenwerking, inhoudelijk, organisatorisch én financieel verankerd in het beleid en de uitvoering van de betrokken scholen, instellingen en gemeenten. Kinderen staan centraal, ouders worden betrokken met een beroep op hun opvoedingsverantwoordelijkheid en er wordt maatwerk geleverd in de wijk. We verwijzen naar de tien kwaliteitscriteria⁴ voor brede scholen die we in samenspraak met vertegenwoordigers van scholen, instellingen en gemeenten hebben opgesteld.

Momenteel krijgt de Brede School als ontmoetingsplek in de wijk, als motor voor sociale cohesie steeds meer nadruk en is er meer focus op multidisciplinaire samenwerking. Bij dat laatste wordt wel als metafoor voor de verschillende vormen van intensiteit bij de samenwerking de volgende beelden gebruikt: “back-to-back, face-to-face, hand-in-hand en check-to-check”.

De praktijk wijst echter uit dat randvoorwaarden op het gebied van huisvesting, meerjarige financiering en beheer nog niet overal gerealiseerd zijn. Hetzelfde geldt voor evaluatie: opbrengsten worden nog nauwelijks systematisch in beeld gebracht.

³ Brede scholen in Nederland, jaarbericht 2007. Oberon, 2007 (i.v.)

⁴ Zie Kwaliteitscriteria brede scholen. Oberon/OOG, 2004.

4. MKBA BREDE SCHOOL

4.1 MKBA ALS INSTRUMENT IN HET SOCIALE DOMEIN

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) brengt op systematische wijze in beeld wat de maatschappelijke kosten en baten van gebeurtenissen (investeringen) zijn ten opzichte van een nulalternatief waarin deze gebeurtenissen (investeringen) niet zouden plaatsvinden. Een MKBA, als beslissingsondersteunend instrument, bevordert hiermee het maken van integrale afwegingen. Om tot een weloverwogen beslissing te komen, worden alle zaken waar een marktprijs voor bestaat, opgenomen.

Steeds vaker wordt de methode van MKBA, oorspronkelijk gebruikt bij integrale afwegingen van grote infrastructurele investeringen, toegepast op ander soorten van 'zachtere' projecten. Zo blijkt uit verschillende studies dat partijen in het sociale domein steeds meer behoefte hebben aan inzicht in de opbrengsten van sociale investeringen en hiervoor gebruikmaken of willen maken van een MKBA⁵. Wel is er een aantal verschillen tussen het opstellen van een MKBA in het sociale domein en bij infrastructurele projecten. Vaak is het definiëren van concrete beleidsinterventies en de referentieontwikkeling (nulalternatief), de meest aannemelijke toekomstige ontwikkeling zonder realisering van het nieuwe beleid, complexer. Daarnaast zien we dat het sociale domein de afgelopen jaren wel grote stappen gezet heeft in het ontwikkelen van indicatoren en het verzamelen van geobjectieerde informatie. De effecten van beleidsmaatregelen zijn daardoor beter te kwantificeren dan een aantal jaren geleden. Echter, naar het monetariseren (het uitdrukken in geld) van de effecten is, anders dan in de infrastructurele sector, nog slechts weinig onderzoek gedaan.

4.2 KENGETALLEN MKBA

In dit onderzoek passen we de MKBA als methode toe voor een investering in brede scholen voor het primair en voortgezet onderwijs. Het betreft hier een *kengetallen* kosten-batenanalyse. Zoals zojuist aangegeven voor MKBA's in het sociale domein geldt ook voor de MKBA van de Brede School dat er nog nauwelijks onderzoek gedaan is naar het monetariseren van de verschillende effecten. Toch kunnen we wel inschattingen maken van de verschillende effecten in termen van euro's. We doen dit door gebruik te maken van *kengetallen* uit de literatuur, de mening van experts en de uitkomsten uit een enquête onder de directeurs van de brede scholen. Daarnaast zijn we in sommige gevallen genoodzaakt om aannames te doen. In het volgende hoofdstuk worden deze aannames expliciet gemaakt.

⁵ Zie voor een overzicht van alle mbka's in het sociale domein: ' Inventarisatie kosten-batenanalyses voor het sociale domein', Ecorys, nov 2006.

4.3 MKBA BREDE SCHOOL

Bij de kengetallen-MKBA (in het vervolg voor het gemak MKBA genoemd) is de OEI-leidraad gevolgd (Overzicht Effecten Infrastructuur) gevolgd. Conform deze leidraad zijn we begonnen met het beschrijven van de markt en het definiëren van de overheidsinterventie die plaats vindt op deze markt. Deze definitie is echter niet direct helder. De vraag ‘Hoe ziet de situatie eruit zonder overheidsinvestering?’ is moeilijk te beantwoorden, aangezien de meeste brede scholen ontstaan als een lokaal initiatief. Daarbij kunnen we ook niet spreken van ‘de’ Brede School. Iedere Brede School is anders van opzet, met specifieke netwerken en specifieke – op de buurt gerichte – beleidsdoelstellingen en maatregelen.

In de MKBA voor de Brede School gaan we dus noodzakelijkerwijs uit van een hypothetische ‘modelschool’ die model staat voor alle brede scholen in Nederland. Hierbij gaan we in eerste instantie uit van een investering in één extra Brede School van een bepaald type, in een bepaald soort wijk.

We maken in het onderzoek onderscheid tussen de verschillende vormen van Brede scholen:

- Brede Scholen in probleemwijken. De nadruk in de programmering ligt hier op achterstandsbestrijding. Dat wil zeggen: kinderen optimale ontwikkelingskansen bieden door een combinatie van onderwijs, zorg en welzijn en ondersteuning van ouders bij opvoedingsvraagstukken.
- Brede Scholen in niet-probleemwijken. De nadruk in de programmering ligt hier op dagarrangementen. Dat wil zeggen: kinderen een dagprogramma bieden van 's ochtends 8.30 uur tot 's avonds 18.00 uur en daarmee ouders de gelegenheid bieden te participeren op de arbeidsmarkt.

We hebben daarbij ook onderscheid gemaakt tussen Brede Scholen die opereren als een netwerkorganisatie vanuit (bestaande) ‘stand alone’ voorzieningen of Brede Scholen die opereren vanuit (nieuwe) multifunctionele accommodaties waarin de betrokken partners gezamenlijk onder één dak zijn gehuisvest.

Tot slot is het aspect grootte ook meegenomen in het onderzoek. U treft in hoofdstuk 6 uitkomsten aan voor de volgende types van Brede Scholen.

- type 1: kleine PO MFA (omvang ongeveer 300 leerlingen)
- type 2: grote PO MFA (omvang ongeveer 1000 leerlingen)
- type 3: kleine PO netwerkorganisatie (omvang ongeveer 300 leerlingen)
- type 4: kleine VO (vmbo met 500 leerlingen)

Het is mogelijk om scenario's op te stellen van extra investeringsimpulsen door de rijksoverheid (de overheidsinterventie). Deze investering stimuleert gemeenten om brede scholen te ontwikkelen. Het gaat dan om de ontwikkeling van brede scholen in het primair en voortgezet onderwijs in uiteenlopende wijken, al dan niet voorzien van nieuwe huisvesting. De hierboven genoemde onderverdelingen in type en wijk kunnen volgens een bepaalde verdeling in aantal doorgetrokken worden. Hierdoor ontstaat inzicht in de totale baten die gepaard gaan met de extra overheidsinvestering.

Berenschot

Binnen het totale plaatje van maatschappelijke kosten en baten is het verder van belang om ook de effecten voor verschillende groepen te laten zien. Bij de extra overheidsinvestering in de ontwikkeling van brede scholen zijn verschillende actoren betrokken, die ieder vooral vanuit hun eigen positie naar de investering kijken. We onderscheiden:

- organisaties binnen de Brede School.
- gemeente.
- maatschappij en/of overheid.

In het volgende hoofdstuk geven we een uitgebreide beschrijving van de markt; Wat zijn de directe, indirecte en externe effecten?

5. BESCHRIJVING EFFECTEN EN KOSTEN

We beschrijven in dit hoofdstuk op kwalitatieve wijze de effecten en de kosten.

5.1 EFFECTEN

Wat betreft het rendement van brede scholen, plaatsen we twee kanttekeningen vooraf.

Op de eerste plaats concentreren we ons met deze MKBA op het rendement, dat wil zeggen op de output en outcome van brede scholen. Intermediaire effecten laten we grotendeels buiten beschouwing. Daarmee gaan we voor veel betrokkenen voorbij aan de realiteit van dit moment. Procesopbrengsten worden door respondenten in de diverse onderzoeken momenteel als het grootste winstpunt van brede scholen beschouwd. Daarbij gaat het onder meer om verbetering van de samenwerking tussen de betrokken organisaties, inhoudelijke afstemming en een inspirerende samenwerkingsrelatie. Deze resultaten zijn echter veelal procesmatig van karakter en bovendien tussen gemeenten onderling slechts ten dele vergelijkbaar. Dat maakt dat we ons bij de bepaling van het rendement van brede scholen hoofdzakelijk baseren op door betrokkenen gepercipieerde effecten.

We bezien eerst de motieven die ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van Brede Scholen. Brede Scholen hanteren veelal een mix van motieven en daaruit voortvloeiende doelstellingen hanteren, soms expliciet, soms impliciet.

We onderscheiden daarbij:

- Het pedagogische motief (kinderen meer ontwikkelingskansen bieden)
- Het economische motief (arbeidsmarktparticipatie van ouders bevorderen)
- Het maatschappelijke motief (de sociale cohesie in wijken versterken)
- Het financieel/bedrijfsmatige motief (schaalvoordelen multifunctionele huisvesting).

Op basis van de beschikbare onderzoeksresultaten⁶ en met behulp van experts hebben wij effecten op de volgende gebieden benoemd:

Directe effecten:

- Ontwikkeling kinderen
- Voortijdige Schooluitval

Indirecte effecten

- Dagarrangementen
- Vaardigheden ouders
- Directe Werkgelegenheid
- Schaalvoordelen

⁶ Onder meer: Jaarberichten brede scholen. Oberon, 2001-2005. Huisvesting en rendement brede scholen. Oberon, 2006. Zicht op resultaat. Evaluaties van brede scholen in Nederland. Oberon, 2006.

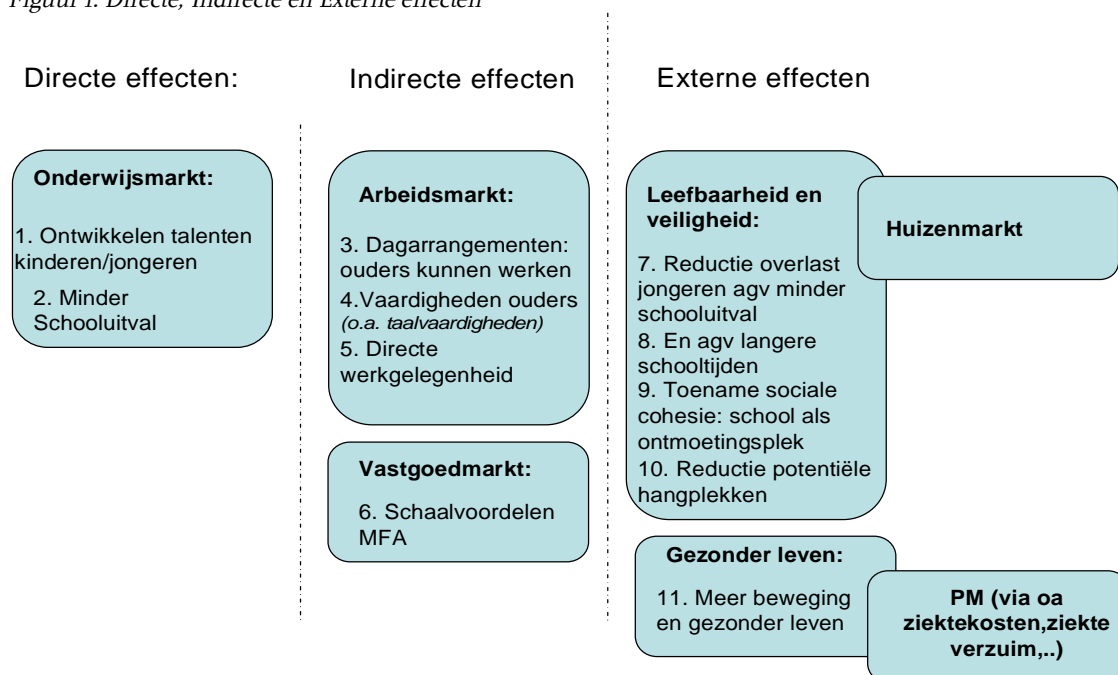
Berenschot

Externe effecten

- Minder jeugdcriminaliteit en overlast
- Sociale cohesie
- Vermindering aantal gebouwen
- Gezondheid

U treft dit in figuur 1 samengevat aan.

Figuur 1. Directe, Indirecte en Externe effecten

5.2 DIRECTE EFFECTEN

Ontwikkeling kinderen

Er is consensus over (beoogde) effecten van brede scholen op de ontwikkeling van kinderen. Een van de meest centrale doelstellingen van brede scholen is het creëren van optimale ontwikkelingskansen voor kinderen. Men is het erover eens dat brede scholen de ontwikkeling van kinderen in brede zin lijken te bevorderen, dat wil zeggen op het cognitieve, sociaal-emotionele en fysieke vlak. Inventarisatie van door respondenten genoemde effecten resulteert in de volgende opsomming (in willekeurige volgorde):

- Kinderen voelen zich veilig en vertrouwd op de Brede School.
- De leerprestaties van kinderen verbeteren (inclusief taalontwikkeling).
- Sociale vaardigheden van kinderen verbeteren.
- Kinderen gaan meer sporten en bewegen (zie ook 8).
- Kinderen komen meer in aanraking met kunst en cultuur.

Berenschot

Deze effecten lijken te gelden voor brede scholen in al hun verschijningsvormen. Maar het is aannemelijk dat de effecten op dit vlak zich in sterkere mate voordoen op brede scholen in probleemwijken. We hebben in het kader van deze MKBA een eerste verkenning uitgevoerd door inspectiegegevens van brede scholen (prestaties cito-eindtoetsgegevens) te vergelijken met die van niet-brede scholen. De betreffende inspectie-oordelen (4-puntsschaal) lijken echter te grofmazig om eventuele effecten zichtbaar te maken.

Voortijdige Schooluitval

Brede scholen lijken een positief effect te hebben op de zorg voor kinderen, op zorgstructuren/leerlingenzorg. Anders gezegd: probleemkinderen worden eerder en beter geholpen. Daarmee lijkt schooluitval (in het voortgezet – en vervolgonderwijs) te kunnen worden teruggedrongen en kan wellicht doorverwijzing naar jeugdhulpverlening vaker worden voorkomen.

5.3 INDIRECTE EFFECTEN

Dagarrangementen

Een recent steeds meer in het oog springend element van brede scholen is het bieden van een sluitend dagarrangement van opvang en onderwijs. Dat wil zeggen, een doorlopend aanbod van opvang vóór aanvang van de school, tussenschoolse en naschoolse opvang. De opzet is dat werkende ouders daardoor in staat worden gesteld arbeid en zorg beter te combineren. In hoeverre dat een effect heeft of zal hebben op de arbeidsmarktparticipatie van ouders, is nog onderwerp van discussie⁷.

Vaardigheden ouders

We onderscheiden effecten op twee terreinen:

Met betrekking tot ouders zetten brede scholen vooral in op het versterken van de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind.

Dat betekent ook dat er meer opvoedkundige ondersteuning wordt geboden en dat men inzet op verbetering van opvoedingsvaardigheden.

Daarnaast richten brede scholen zich met name in probleemwijken - vaak in het verlengde van aanbod voor kinderen op dezelfde terreinen - met scholingsactiviteiten op verbetering van bijvoorbeeld ICT-vaardigheden en verwerving Nederlandse taal. Achterliggende gedachte is dat arbeidsmarktkansen van ouders daarmee toenemen.

Directe werkgelegenheid

Sommige brede scholen creëren extra werkgelegenheid voor buurtbewoners. Als voorbeeld kunnen we noemen: inzet van kunstenaars, sportvakdocenten, ICT'ers in het kader van naschools aanbod voor kinderen en ouders. De omvang bedraagt veelal enkele uren per week (hbo-niveau). Daarnaast kunnen activiteiten voor en door ouders en buurtbewoners uitmonden in professionele (neven)activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan de uitbouw van een maaltijdvoorziening tot cateringservice.

⁷ Zie o.a. Plantenga, 2007 i.v.

Berenschot

Schaalvoordelen

Huisvesting van brede scholen in een multifunctionele accommodatie, dat wil zeggen, huisvesting van meerdere voorzieningen onder één dak op een centrale plek in de wijk, levert een aantal schaalvoordelen op. Namelijk:

- Grondexploitatie: Als er op minder plekken in de wijk gebouwd wordt, kunnen vrijkomende gronden opnieuw, bijvoorbeeld voor woningbouw benut worden. Dat levert gemeenten extra inkomsten op.
- Onderhoud: gebruikers van een mfa maken vaak gezamenlijk voordeligere afspraken over schoonmaak en onderhoud;

Het is mogelijk dat er sprake kan zijn van lagere bouwkosten. Scholen in een mfa worden volgens bestaande normeringen (o.a. op basis van de verordening onderwijshuisvesting) gebouwd. Aan de welzijnskant kan soms met minder vierkante meters worden volstaan. Veelal stellen partijen daarbij een aantal vierkante meters beschikbaar voor gezamenlijk multifunctioneel gebruik. Klaslokalen zijn in een mfa niet groter of kleiner dan normaal. Door multifunctioneel gebruik van de beschikbare ruimte, zijn vaak wel meer vierkante meters beschikbaar voor bijvoorbeeld uitvoeringen en bijeenkomsten. Externe effecten

Minder jeugdcriminaliteit en overlast

Een kenmerk van brede scholen is de langere openstelling van gebouwen en voorzieningen 's middags na schooltijd en 's avonds en de daaraan gepaard gaande uitbreiding van het activiteiten aanbod. Rond het primair onderwijs speelt het jongerenwerk daarin een rol, in het voortgezet onderwijs is de school zelf veelal de initiator en organisator van naschools aanbod (denk aan huiswerkbegeleiding, sport en cultuur).

De aanname is dat als gevolg van gevarieerder onderwijs, langere schooltijden en minder schooluitval er een afname is van overlast van rondhangende jongeren alsmede een afname van crimineel gedrag.

Sociale cohesie

Brede scholen worden vaak beschouwd als het hart van de wijk. Dé plek in de wijk waar kinderen, ouders en buurtbewoners elkaar ontmoeten, hetzij tijdens de dagelijkse gang van zaken, hetzij tijdens speciaal daarop gerichte buurtactiviteiten. Denk bijvoorbeeld ook aan de mogelijkheden voor een combinatie van activiteiten van brede scholen met die van bewoners van woonzorgcomplexen. Eén van de mogelijke effecten van brede scholen is dan ook dat de sociale cohesie in buurten en wijken verbetert.

Vermindering aantal gebouwen

Bij de ontwikkeling van MFA's wordt de beschikbare ruimte in de wijk efficiënter benut. In nieuwbouwwijken en herstructureringswijken worden nieuwe of vernieuwde voorzieningen veelal onder één dak, centraal op één plek in de wijk gerealiseerd. Dat resulteert per saldo in minder gebouwen, en daarmee ook in minder desolate plekken c.q. minder hangplekken in de wijk.

Berenschot

Gezondheid

Kinderen op brede scholen komen, bijvoorbeeld door middel van naschoolse opvang op sportverenigingen of door kennismakingsactiviteiten op en onder schooltijd, meer in aanraking met een grotere variëteit aan sporten. Los van het feit dat zij op brede scholen meer uren sporten en bewegen, is een (beoogd) effect daarvan dat de doorstroom naar verenigingen (lidmaatschap) en structurele sportbeoefening toeneemt. Brede scholen kunnen daarmee in belangrijke mate bijdragen aan de strijd tegen overgewicht.

5.4 KOSTEN

We onderscheiden de volgende kostenposten:

- 1 Eenmalige investeringen in huisvesting: nieuwbouw, verbouw grootschalig/kleinschalig.
- 2 Personele kosten: inhoudelijk/programmanagement & beheer.
- 3 Exploitatielasten.
- 4 Activiteiten/werkbudget.

5.4.1 Eenmalige investeringen in huisvesting: nieuwbouw, verbouw grootschalig/kleinschalig.

De kosten voor huisvesting van brede scholen betreffen (vervangende) nieuwbouw, grootschalige – en kleinschalige verbouwingen. De vraag of de bouw van een MFA duurder of goedkoper is dan het bouwen van stand-alone voorzieningen is moeilijk te beantwoorden. Investeringsniveaus zijn minimaal een optelsom van de investeringen in de componenten. Ambitieniveau en daarmee het investeringsniveau, liggen vaak hoger. Extra kosten voor een MFA kunnen voortkomen uit:

- versnelde afschrijving van bestaande gebouwen om de realisatie van een MFA mogelijk te maken;
- de ontwikkeling van een MFA is complexer en vraagt meer voorbereidingstijd. Onder meer de ontwikkeling van een constructie voor beheer en exploitatie vraagt extra aandacht;
- een MFA springt meer in het oog dan losse voorzieningen. Daarom, én met het oog op intensiever gebruik van het gebouw kiest men vaak voor een hoger niveau van architectuur, interieur, afwerking en onderhoud.

De gemiddelde afschrijvingstermijn voor traditionele schoolgebouwen is 40 jaar⁸. Bij MFA's wordt echter vaak het concept flexibel en duurzaam bouwen gehanteerd. Dat betekent dat gebouwen langer mee zouden kunnen gaan (bv. door klaslokalen na de 'piek' om te bouwen tot appartementen). Een afschrijvingstermijn van 60 jaar is dan zeker denkbaar.

⁸ zie Monitor decentralisatie onderwijshuisvesting po/vo, Research voor Beleid 2006.

Berenschot

Deze extra kosten lijken de eerdergenoemde schaalvoordelen teniet te doen of zelfs te overstijgen. Dat brengt ons tot de conclusie dat de realisatie van een MFA op termijn in de regel niet goedkoper is dan realisatie van dezelfde voorzieningen in stand-alone verband en mogelijk zelfs enigszins duurder.

5.4.2 Personele kosten

Het gaat hier om extra personele kosten die jaarlijks terugkeren en een gevolg zijn van de samenwerking. We maken daarbij onderscheid in het inhoudelijk programmanagement en het beheer.

Onder programmamanagement verstaan wij de functie van inhoudelijk coördinator, de spilfunctie tussen de samenwerkingspartners. Programmamanagement kan op twee manieren vorm krijgen: een (gemeentelijk) projectleider die veelal meerdere brede scholen onder zijn/haar hoede heeft. Een andere mogelijkheid is het locatiemanagement. Dit is vaak een nevenfunctie van de schoolleider of het welzijnswerk.

Onder het beheer valt alles wat nodig is om een gebouw als geheel op korte en lange termijn in stand te houden en te kunnen gebruiken voor het doel waarvoor het bestemd is. Het beheer van multifunctionele accommodaties is in het onderwijs een nieuw fenomeen⁹. Op veel brede scholen is het beheer nog niet goed geregeld. Er zijn momenteel drie verschillende modellen van beheer in gebruik: gesplitst beheer, gebundeld beheer en uitbesteding (bijvoorbeeld *total facility management*).

5.4.3 Exploitatielasten

Veel MFA's kampen met exploitatietekorten. Deze komen voort uit ruimere openingstijden (openstelling in avonden), uitbreiding van (welzijns)activiteiten en tegenvallende huuropbrengsten als gevolg van verhuur van ruimten aan doelgroepen tegen sociale (lage) tarieven.

Exploitatiebaten zijn in theorie denkbaar. Gezamenlijk onderhoud levert wellicht iets op, maar dat kan weer teniet worden gedaan door hogere onderhoudskosten van MFA's (als gevolg van gebruik onderhoudsgevoelig materiaal, intensiever gebruik, hogere ruimten, etc.). Commerciële verhuur (onder andere feesten en partijen) is voorzover bekend nauwelijks een bron van inkomsten.

5.4.4 Activiteiten/werkbudget

Het activiteiten of werkbudget van brede scholen betreft uitgaven voor bijvoorbeeld scholingsactiviteiten, communicatie en de aanschaf van extra (speel)materialen. De omvang van deze budgetten varieert sterk. Soms is het verdisconteerd in de reguliere subsidiering van het welzijnswerk.

Een specificatie van de kosten Brede School kunt u vinden in bijlage 4.

⁹ Zie ook *Beheer & exploitatie van brede scholen*, Oberon/Stichting Brede School, 2006.

5.5 AANNAMES INPUT MKBA

Zoals in hoofdstuk 4 beschreven betreft dit onderzoek een Kengetallen MKBA. Het gaat hier niet om een effectmeting. Een beperkt aantal gegevens over de Brede School (op locatieniveau) is beschikbaar, maar gekwantificeerde effecten van de Brede School zijn vooralsnog niet voorhanden. Wel kunnen we inschattingen maken van de verschillende effecten, aannames en deze 'doorrekenen' in termen van euro's. We hebben onze aannames geformuleerd op basis van:

1. kengetallen uit referentiestudies.
2. inschattingen vanuit de sector (experts).
3. uitkomsten uit een enquête onder directeuren.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de belangrijkste aannames ten aanzien van de effecten van de Brede School.¹⁰

tabel 2a. Aannames

	Input MKBA	BS in PO				BS in VO	
		Kl. MFA	Gr. MFA	Kleine netwerk org	Niet-achterstandswijk	Kleine vmbo	Niet-achterstandswijk
1	Minder uitval	5%	5%	5%	3%	nvt	nvt
2	Toename doorstroming hoger onderwijs	2%	2%	2%	2%	nvt	nvt
3	Toename slagingspercentage	nvt	nvt	nvt	Nvt	5%	3%
4	Vermindering uitvalpercentage	nvt	nvt	nvt	Nvt	0%	0%
5	Omvang school	300	1000	300		500	
6	Percentage ouders dat participeert	10%	10%	10%	10%		
7	Beter Nederlands bij ouders	2%	2%	2%	2%		
8	Deelname buitenschoolse activiteiten	30%	30%	30%	30%	30%	
9	Toename in uren buitenschoolse opvang	8	8	8	8	4	

¹⁰ Toelichting in bijlage 9.

Berenschot

Aangezien de onderbouwing van de gehanteerde waarden (in de tabel) dun is, zijn de resultaten van de MKBA noodgedwongen omgeven met een grote mate van onzekerheid. Om toch uitspraken te kunnen doen zijn de gehanteerde waarden onderworpen aan een gevoeligheidsanalyse. Voor de precieze effecten verwijzen we naar hoofdstuk 6. De belangrijkste conclusie van de analyse is dat het laat zien dat het percentage minder uitval en de omvang van de school veruit de meeste invloed hebben op het uiteindelijke saldo. We hebben voor het percentage uitval dan ook bekeken waar het omslagpunt zit; Onder welke waarde voor het percentage uitval PO en het slagingspercentage voor VO wordt het saldo negatief? Of anders, wat is de kritieke waarde voor het effect?

Tabel 2b geeft de kritieke waarden per type Brede School

Tabel 2b. Omslagpunt "percentage minder uitval PO en VO"

	Waarde waaronder het saldo negatief is
Kleine MFA PO	3,25 %
Grote MFA PO	1,9 %
Kleine VO	2,2 %

6. RESULTATEN MKBA BREDE SCHOOL

In het vorige hoofdstuk werden de mogelijke effecten van de Brede School beschreven. Figuur 1 (pagina 10) vat die effecten nog eens samen. In dit hoofdstuk worden die effecten voor zover mogelijk gemonetariseerd en opgenomen in een MKBA-schema voor de Brede School.

6.1 OVERZICHT VAN DE RESULTATEN

We zullen de resultaten presenteren aan de hand van de indeling directe, indirecte en externe effecten. Daarna gaan we in op de directe kosten zoals deze op basis van kengetallen en kostenspecificatie voor deze MKBA zijn opgesteld. We sluiten af met de verdelingseffecten en de gevoeligheidsanalyse.

We onderscheiden voor de resultaten de volgende vier type Brede Scholen:

- type 1: kleine MFA (omvang ongeveer 300 leerlingen)
- type 2: grote MFA (omvang ongeveer 1000 leerlingen)
- type 3: kleine netwerkorganisatie (omvang ongeveer 300 leerlingen)
- type 4: kleine VO (vmbo met 500 leerlingen)

Daarnaast onderscheiden we voor de wijk of dit wel of niet een achterstandswijk is.

In de tekst gebruiken we het type 1 in een achterstandswijk als voorbeeld voor de berekening. U treft voor de andere 3 types in een achterstandswijk de uitkomsten in tabellen aan. Voor de resultaten van de 4 types in een niet achterstandswijk verwijzen we naar paragraaf 7 van dit hoofdstuk.

6.2 DIRECTE EFFECTEN OP JONGEREN

De directe effecten voltrekken zich zoals gezegd op de onderwijsmarkt. Het gaat om het optimaal ontwikkelen en benutten van de talenten en (sociale) competenties van de kinderen/jongeren en het stimuleren van meer betrokkenheid bij de school. Voor het bepalen van het directe effect van de Brede School op de onderwijsmarkt kijken we voor het primair onderwijs naar de effecten in termen van minder uitval op latere leeftijd en hogere scores van de Cito Eindtoets. Voor het VO bekijken we de uitval- en slagingspercentages. Daarbij gaat het om de delta tussen de uitval, scores en slagingspercentages vóór en ná invoering van de Brede School¹¹.

Aangezien deze effecten niet direct te monetariseren zijn, kijken we naar het effect van minder uitval en hogere scores op de arbeidsmarkt. De causale relatie is als volgt: Door het optimaal benutten van talent en meer betrokkenheid met de school stromen minder kinderen/jongeren uit het schoolsysteem zonder startkwalificatie¹².

¹¹ In het model nemen we de landelijk geldende gemiddelde percentages, zoals aangegeven in het stroom-schema, als uitgangspunt (nulsituatie) en berekenen vervolgens de delta's op basis van de effecten van de BS, aangegeven door experts, enquêtes en referentiemateriaal.

¹² Jongeren die niet over een startkwalificatie beschikken, d.w.z. minimaal een havo-, vwo- of mbo-niveau 2-diploma, bron: definitie Ministerie OCW.

Berenschot

Daarnaast stromen de kinderen door naar vervolgoopleidingen, waarbij dit bij een aantal op een ‘hoger’ niveau is dan zonder talentontwikkeling het geval zou zijn. Dit betekent dat het inkomen van de betrokken jongere hoger is en dat de positie op de arbeidsmarkt sterker is, waardoor hij minder snel ontslagen wordt.

De te monetariseren directe baten op de arbeidsmarkt zijn:

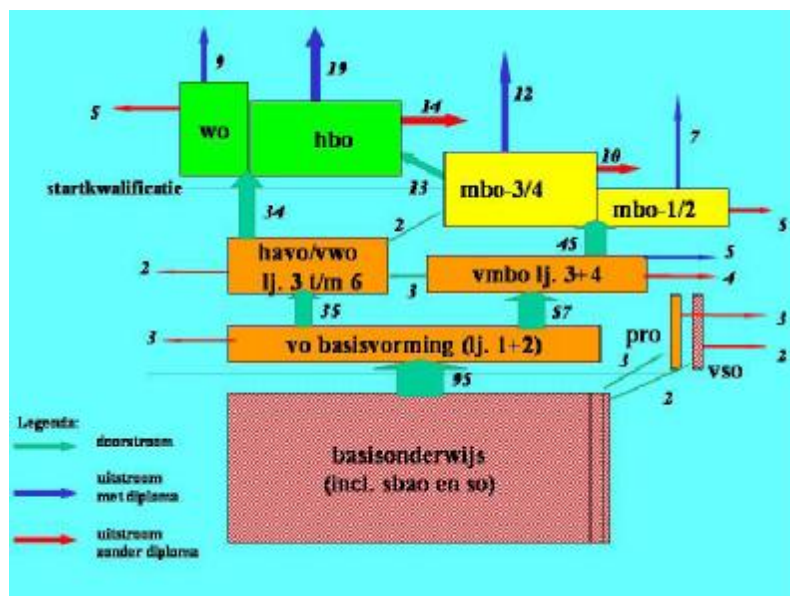
- Baten hogere inkomens gedurende de hele levensloop en meer kans op werk.
- Besparingen op kosten uitkeringen, alternatieve scholingstrajecten en dergelijke als gevolg van minder uitstroom zonder startkwalificatie.

In de volgende paragrafen zullen de baten vermeld worden van effecten als gevolg van de investering in een brede PO of VO school. Alle baten worden berekend tot en met het moment dat het eerste volledige cohort 65 jaar is geworden (2004+65=2069). De Brede School zelf heeft een looptijd van 40 jaar (zie voor een uitleg de paragraaf ‘directe kosten’). Het bedrag wat wordt genoemd is, wordt verdisconteerd naar de waarde in het jaar 2007¹³.

6.2.1 Baten hogere inkomens

Voor het berekenen van de directe effecten op de arbeidsmarkt is inzicht nodig in de huidige wijze waarop leerlingen per cohort door het onderwijssysteem stromen. We gebruiken hiervoor onderstaand stroomschema van het Ministerie van OCW.

Figuur 2: Stroomschema met landelijk gemiddelde percentages

Bron: Ministerie van OCW: ‘Onderwijsdeelname 1990-2020, beelden anno 2005’

¹³Om kosten van nu en opbrengsten in de toekomst met elkaar te kunnen vergelijken wordt gebruik gemaakt van de netto contante waarde. Aangezien de baten hier doorlopen voor de hele levensloop en in die zin onzeker zijn en daarnaast afhankelijk van macro-economische ontwikkelingen, gebruiken we hier een discontovoet van 7% voor het omrekenen van de baten naar 2007. De tweede kamer heeft het kabinet verzocht om de discontovoet voor soortgelijke studies te verlagen vanwege de lage rentestand. Dit is nog geen beleid en daarom is dat ook niet in dit onderzoek meegenomen. (zie verder de gevoeligheidsanalyse)

Berenschot

Het effect van een Brede School is te meten in het verschil in doorstroming van de leerlingen van een cohort door het stroomschema.

Naast de gegevens van het stroomschema zijn de volgende aannames geformuleerd met betrekking tot de uitstroom hbo en wo zonder diploma. Dit vanwege het feit dat het niet aannemelijk is dat alle uitstroom zonder hbo of wo diploma geen enkele startkwalificatie heeft¹⁴.

- 1 Van wo uitstroom zonder diploma (5%) en hbo uitstroom zonder diploma (14%) heeft 45% respectievelijk 60% uiteindelijk mbo-niveau. Dat leidt tot 11% meer gekwalificeerde MBO uitstroom.
- 2 Van de uitstroom van wo zonder diploma (5%) stroomt 20% door naar het hbo en stroomt vervolgens uit met een hbo diploma. Dat leidt tot een toename van de gekwalificeerde HBO uitstroom met 1%.
- 3 Van de hbo ongediplomeerde uitstroom (14%) gaat circa 12% naar het wo en behaalt daar het diploma. Dat leidt tot een toename van de gekwalificeerde WO uitstroom met 2%.
- 4 De totale uitstroom zonder startkwalificatie uit figuur 2 is 60 %. Dit is inclusief de VMBO en MBO uitstroom tot en met niveau 2. Op dit percentage wordt in mindering gebracht de percentages zoals hierboven vermeld onder 1,2 en 3. De vermelde percentages 11, 1 en 2% zijn afrondingen en in de eindberekening worden zij in totaal voor 13% meegenomen.

Deze bewerkingen van de aantallen uit het stroomschema uit figuur 2 leiden tot percentages in de nulsituatie¹⁵ zoals deze zijn weergegeven in tabel 3. In de laatste kolom staan de aannames vermeld van het effect van de Brede School in relatie tot de percentages in de nul situatie.

Tabel 3. Overzicht uitstroom PO (onder aanname van 5% minder uitval)

		Uitstroomcijfers figuur 2	Vershil a.g.v. hbo/wo uitval	Nul situatie	Aanname Effect Brede School PO
1	Percentage met mbo kwalificatie (3/4)	12%	11%	23%	25%
2	Percentage met hbo-diploma	19%	1%	20%	22%
3	Percentage met wo-diploma	9%	2%	11%	12%
4	Percentage zonder startkwalificatie	60%	- 13%	47%	42%

¹⁴ Ontleend aan “Uitstroom Praktijkonderwijs vergeleken over de jaren 2001-2002 met 2004-2005, IVA, Tilburg” en “Onderwijsdeelname 2005 – OCW”

¹⁵ Het percentage met hbo diploma is bijvoorbeeld als volgt te herleiden: Er is 19 % uitstroom met HBO diploma (zie figuur 2). Daarbij wordt opgeteld 20 % van de 5 % uitval zonder wo diploma. 1 % van de uitstroom WO zonder WO diploma komt uiteindelijk in het bezit komt van een HBO diploma. Bij elkaar is het dan (19 en 1) 20%.

Berenschot

De basis van onze berekeningen ligt in deze tabel. We berekenen vervolgens met behulp van de gemiddelde inkomens¹⁶, loonstijgingen en de kans op werk de totale baten. Voor de kengetallen en aannames verwijzen we naar bijlage 2.

Zo komen we komen voor een kleine BS PO (type I), over een periode van 40 jaar, uit op een opbrengst met een netto contante waarde van ruim 1,9 miljoen euro.

Daarnaast hebben we gekeken naar het effect van een verandering in de doorstroming naar vervolgoopleidingen als gevolg van de Brede School. De aanname hierbij is dat een aantal kinderen mogelijk naar een 'hoger' niveau doorstromen, dan zonder talentontwikkeling het geval zou zijn.

Bij een verandering in doorstroming van 2% naar een hoger niveau komen we op een baten van ongeveer 57.000 Euro (NCW) voor type I.

Voor het VO berekenen we de effecten voor een VMBO-school als meest voorkomend Brede schooltype. Als uitgangspunt hanteren we hetzelfde doorstroomschema, waarbij we starten met een instroom in het VMBO van 100% (de 57% uit het schema is m.a.w. op 100% gesteld).

Voor het VO resulteert de volgende tabel.

Tabel 4. Overzicht uitstroom VO

	Nulsituatie ¹⁷	Effect BS VO (bij toename slagingspercentage van 5%)
Percentage zonder startkwalificatie	56%	52%
Percentage met mbo-diploma (3/4)	26%	28%
Percentage met hbo-diploma	11%	13%
Percentage met wo-diploma	6%	7%

We komen voor een kleine Brede VO School over een periode van 40 jaar uit op een baat met een netto contante waarde van 7.343 miljoen euro (tabel 5).

In tabel ziet u het overzicht voor de verschillende schooltypen

Tabel 5. Resultaat MKBA hogere lonen (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Hogere lonen jongeren	€ 1.963	€ 6.543	€ 1.963	€ 7.343

¹⁶ We rekenen hier met het gemiddelde inkomen, terwijl dit waarschijnlijk aan de hoge kant is vanwege het feit dat de groep waarop het betrekking heeft vaak een aantal andere kenmerken heeft waardoor het loon lager zal uitvallen.

¹⁷ Ministerie van OCW: 'Onderwijsdeelname 1990-2020, beelden anno 2005'

Berenschot

6.4.3. Besparingen vermeden kosten

De besparingen als gevolg van de vermeden kosten worden voor een groot deel bepaald door de afname in het aantal voortijdig schoolverlaters, ofwel het aantal jongeren dat zonder startkwalificatie uit het schoolsysteem 'stroomt'.¹⁸

Bij het berekenen van de besparingen gebruiken we:

- het verschil in aantal jongeren dat op enig moment het schoolsysteem verlaat. Dit kan zijn zonder startkwalificatie of met (mbo, hbo of wo) tussen de nulsituatie en met die van de Brede School.
- de bijbehorende kans dat de jongeren uit het schoolsysteem komen en niet productief zijn als gevolg van werkloosheid of bij jonge kinderen als gevolg van alternatieve scholingstrajecten. Jongeren zonder startkwalificatie hebben een twee keer zo grotere kans op werkloosheid dan jongeren met een startkwalificatie. Hierin zitten, zoals genoemd, de grootste besparingen.

Tegenover de besparingen van vermeden kosten van werklozen jongeren voor de maatschappij staat het mislopen van vrije tijd door de betreffende persoon. De 'waarde' van vrije tijd moet in feiten van de besparing afgetrokken worden. Vrije tijd laat zich berekenen als het verschil tussen de meerwaarde van een loon met startkwalificatie en een loon zonder startkwalificatie beide ten opzichte van de bijstandsuitkering¹⁹.

**Voor een kleine BS in het PO bij 5% minder uitval en een verandering in doorstroming van 2%, komen we op een besparing van circa 136.000 Euro (NCW).*

**Voor een kleine BS in het VO bij een toename van het slagingspercentage met 5%, komen we op een besparing in kosten van 989.000 Euro (NCW).*

Tabel 6. vermeden kosten (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Vermeden kosten agv uitval jongeren	€ 136	€ 455	€ 136	€ 989

6.2.2 Totale Baten Directe Effecten

De bedragen zijn als volgt over de 4 typen Brede Scholen verdeeld:

Tabel 7. Totale baten directe effecten. (bedrag x € 1.000)

Totale baten directe effecten	€ 2.099	€ 6.998	€ 2.099	€ 8.332
Hogere lonen jongeren	€ 1.963	€ 6.543	€ 1.963	€ 7.343
Vermeden kosten agv uitval jongeren	€ 136	€ 455	€ 136	€ 989

¹⁸ Voor een uitgebreide studie naar de kosten en baten van voortijdig schoolverlaten verwijzen we naar het onderzoek van Rebelgroup 'kosten en baten van voortijdig schoolverlaten', rebelgroup, mei 2006

¹⁹ We nemen voor het verschil in beide meerwaarden de helft.

6.3 INDIRECTE EFFECTEN

Indirecte effecten ontstaan op andere markten dan die waarop het beleid direct van invloed is. We hebben de indirecte effecten hier gedefinieerd als effecten van de Brede School die niet primair betrekking hebben op het onderwijs en de ontwikkeling van de kinderen/jongeren en waarvoor de prijs op andere markten via transacties bepaald kan worden. We onderscheiden hier aan (additionele) indirecte effecten van de BS²⁰:

- meer werkende ouders als gevolg van dagarrangementen (een groter en toegankelijker aanbod van kinderopvang).
- hogere lonen en vermeden kosten als gevolg van een mogelijke toename van de vaardigheden, waaronder taalvaardigheden, van de meer betrokken ouders.
- extra werkgelegenheid voor laagopgeleiden als gevolg van extra BS-activiteiten voor kinderen, ouders en buurtbewoners.
- schaalvoordelen in ruimtegebruik, onderhoud en exploitatie van een MFA.

6.3.1 Effecten dagarrangementen

Om inzicht te krijgen in de mogelijke effecten van een groter en mogelijk toegankelijker aanbod van opvang van kinderen door het aanbieden van integrale dagarrangementen in het kader van de brede scholen, bekijken we in eerste instantie de nulsituatie. Dit is de huidige situatie op de arbeidsmarkt van de al dan niet werkende ouders van de kinderen/jongeren die op de Brede school zitten. We gebruiken hiervoor het beeld en de cijfers uit de Emancipatiemonitor van het Sociaal Cultuur Planbureau (SCP).

Het is de vraag of het aanbieden van geïntegreerde dagarrangementen in het kader van de Brede School ertoe leidt dat vrouwen (en/of mannen) ook daadwerkelijk meer gaan werken. Uit een recente notitie van het CPB getiteld 'macro-economische analyse motie Van Aartsen/Bos' blijkt dat de effecten vrijwel nihil zijn. Het gebruik van opvang neemt in een aantal gevallen wel toe, maar er gaan nauwelijks meer mensen werken.

Tegenover deze CPB-notitie plaatst J. Plantenga - hoogleraar economie aan de Utrecht School of Economics – in haar notitie²¹ een aantal kanttekeningen. De exercities van het CPB zijn, zo stelt zij, gebaseerd op de huidige preferenties van de Nederlandse werknemers rond arbeid en zorg. Er wordt met andere woorden geen rekening gehouden met het feit dat de realisatie van de motie tot gevolg zou kunnen hebben dat ouders hun voorkeuren aanpassen en meer dan op dit moment gebruik gaan maken van opvang.

In de kengetallen-MKBA gaan we uit van een lichte verschuiving in preferentie als gevolg van het toegenomen aanbod, waarbij we er impliciet van uitgaan dat de prijs van opvang daalt en/of de toegankelijkheid toeneemt.

²⁰ Voor het VO zijn de effecten op de ouders (3 en 4) niet relevant.

²¹ J. Plantenga, Hoe het werkt met kinderen, SCP 2006-5

Berenschot

Op basis hiervan gaan we er tevens van uit dat deze verschuiving eerder te zien is bij laagopgeleiden dan bij middelbaar- en hoogopgeleide mensen²². Deze aannames doen we mede vanuit Europees perspectief, waarin de Nederlandse samenleving met ‘anderhalfverdieners’ een uitzondering is. We gaan ervan uit dat we in de toekomst als gevolg van verschillende ontwikkelingen waarschijnlijk meer naar het Europese voorbeeld toe zullen bewegen. Voor het berekenen van het extra inkomen door het benutten van het arbeidspotentieel gedurende de jaren dat de kinderen gebruikmaken van de dagarrangementen van de Brede School, hanteren we in eerste instantie de volgende tabel als nulsituatie.

Tabel 8. netto arbeidsparticipatie van paren met kinderen (in procenten)

	bo	vbo/inavo	havo/vwo/mbo	hbo	wo	totaal
vrouwen						
Jongste kind 0-5 Jaar	18	39	61	80	79	59
Jongste kind 6-11 Jaar	20	38	59	76	79	53
Jongste kind 12-17 Jaar	15	31	61	78	77	46
totaal	17	35	61	79	78	53
mannen						
Jongste kind 0-5 Jaar	60	86	91	96	95	90
Jongste kind 6-11 Jaar	43	66	90	97	95	81
Jongste kind 12-17 Jaar	26	41	75	92	92	59
totaal	38	59	86	95	94	76

Bron: CBS (Enquête beroepsbevolking'05)

Afhankelijk van de gemiddelde omvang van de Brede school dat wil zeggen het aantal kinderen/jongeren, het percentage eenoudergezinnen en de verdeling van het opleidingsniveau in de betreffende wijk, bepalen we vervolgens:

- het totaal aantal mannen en vrouwen, onderverdeeld naar het aantal met jongste kind tussen 0 en 5, tussen 6 en 11, in het geval van PO²³
- het totaal van deze groepen dat deel uitmaakt van de beroepsbevolking, te weten het aantal werkzaam en het aantal werkloos of werkzoekend
- het totaal dat geen deel uitmaakt van de beroepsbevolking, bijvoorbeeld doordat gekozen wordt om te zorgen voor de kinderen.

²² De elasticiteiten, waar we het hier over hebben, zijn in het model op 0,03 resp. 0,01 gesteld. Nader onderzoek naar de waarden van de elasticiteiten is in een latere fase wenselijk. De verhouding komt mede uit het feit uit de emancipatiemonitor dat laagopgeleide vrouwen 3 keer zo vaak stoppen met werken dan hoger en middelbaar opgeleide vrouwen.

²³ Aangenomen dat de beslissing over het gebruik van kinderopvang en de mate waarin bij het eerste kind gemaakt wordt.

Berenschot

Tot slot bepalen we op basis van de gewenste uren die vrouwen aangeven te willen werken²⁴, de groep potentiële vrouwen die in aanmerking komt om enerzijds de stap naar de arbeidsmarkt te maken en anderzijds de groep die meer uren zou willen gaan werken. Dit aantal is zoals gezegd niet heel groot.

We komen voor een kleine BS in PO (type 1) op een potentiële groep van ongeveer 5 fte. Niet iedereen maakt vervolgens de keuze voor de dagarrangementen. Hiervoor gebruiken we de genoemde elasticiteiten. Dit resulteert in additionele baten van circa 30.000 euro (NCW) (tabel 9).

Tabel 9. Baten meer werkende ouders (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Meer werkende ouders	€ 30	€ 95	€ 30	Nvt

6.3.2 Effecten toename vaardigheden ouders

De gevolgde redenering is: door het ontwikkelen van vaardigheden van ouders in de kwetsbare groep, verbetert hun positie op de arbeidsmarkt, waardoor ze enerzijds meer kans maken op een betaalde baan en anderzijds een hogere beloning ontvangen. Wij merken wel op dat dit effect zeer klein is. De activiteiten van de BS zijn in de meeste gevallen niet gericht op structurele scholing aan laaggeschoolden en kansarme ouders. Wanneer dit wel het geval is, gaat het om kleinschalige lokale initiatieven.

In het model richten we ons op die vaardigheden, die enigszins gemonetariseerd kunnen worden op de arbeidsmarkt. We onderscheiden, zoals aangegeven in het hoofdstuk effecten en kosten:

- ontwikkeling van de Nederlandse taal.
- extra onderwijs, zoals computercursussen.

De potentiële groep ouders waarvan we uitgaan in de nulsituatie en waarop de activiteiten van de Brede School mogelijk invloed hebben, berekenen we op basis van:

- de groepen werkzame en niet-werkzame ouders (zie hierboven).
- de onderwijsverdeling van de wijk.
- het percentage niet-westerse allochtonen in de wijk, in geval van het ontwikkelen van de Nederlandse taal.

Voor de kengetallen en aannames ten aanzien van de kansen en inkomens op de arbeidsmarkt verwijzen we naar de bijlage 2. De wijze van berekenen van hogere lonen en bespaarde kosten is identiek aan het berekenen van de directe effecten van kinderen via de arbeidsmarkt.

Afhankelijk van de inschatting dat het percentage ouders (type 1 school) dat participeert 20% is; een deel van 2% dat enerzijds extra onderwijs krijgt en anderzijds beter Nederlands leert, komen we op een klein bedrag van ongeveer 2.000 euro (NCW). (tabel 10)

²⁴ Bron: CBS (Enquête beroepsbevolking'05).

Berenschot

Tabel 10. Hogere lonen agv toename vaardigheden ((bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Hogere lonen en vermeden kosten agv toename vaardigheden	€ 2	€ 8	€ 2	Nvt

6.3.3 Effecten werkgelegenheid

Voor de verschillende brede scholen hebben we ook gekeken naar de extra werkgelegenheid die de Brede School met zich meebrengt. In het merendeel van de gevallen gaat het hierbij om werk met betrekking tot extra activiteiten voor kinderen, ouders en buurtbewoners. De vraag hierbij is echter wel of dit echte additionele ofwel netto werkgelegenheidsbaten betreft of dat werk elders wordt onttrokken. De OEI-leidraad vergelijkt dit met het gooien van een steen in de vijver. De kringen worden steeds groter, maar de stijging van het water is uiteindelijk gelijk aan het volume van de steen.

In dit licht bekijken we enkel de extra werkgelegenheid voor laaggeschoolden, dat ingevuld wordt door inactieven, mensen die anders zonder werk waren gebleven gedurende de gehele BS-periode (40 jaar). We gaan ervan uit dat dit ongeveer 10 uur extra per week is met een minimumsalaris.

We komen op een netto contante waarde van ongeveer 79.000 euro. (tabel 11)

Tabel 11. Baten directe werkgelegenheid ((bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Directe werkgelegenheid	€ 79	€ 158	€ 79	€ 158

6.3.4 Effecten schaalvoordelen op gemeenteniveau

Het samengaan van verschillende organisaties in één gebouw, die voorheen ieder in een eigen gebouw zaten, levert een aantal schaalvoordelen op. We onderscheiden:

- Schaalvoordelen bij het grondgebruik binnen een gemeente. Scholen worden weliswaar volgens een bepaalde normering gebouwd. Klaslokalen in een MFA zijn niet groter dan in een gewone school, maar door multifunctioneel gebruik van de gezamenlijke ruimtes en voorzieningen wordt op gemeente niveau het grondgebruik geoptimaliseerd. Enerzijds kan hierbij gedacht worden aan het gezamenlijk gebruik van een parkeervoorzieningen, een fietsenstalling en een buitenruimte rondom het gebouw. Anderzijds aan het multifunctionele gebruik van aula's, gymzalen en speellokalen.
- Schaalvoordelen ten aanzien van het onderhoud. Onderhoud van één gebouw in plaats van drie gebouwen is in de regel goedkoper doordat de gebruikers van het gezamenlijke gebouw afspraken zullen en kunnen maken over gezamenlijke schoonmaak en onderhoud. Wel blijkt, vanwege het uitstralings-effect in de wijk, dat het onderhoudsniveau van een nieuwe MFA vaak hoger ligt dan dat bij elk van de aparte gebouwen.

Berenschot

Op basis van ervaringsgegevens bij enkele MFA's zou 50% van de buitenruimte bespaard kunnen worden. Voor de onderhoudskosten wordt meestal 5% van de stichtingskosten gehanteerd. Door een gebrek aan gegevens ten aanzien van het grondgebruik en de stichtingskosten van de oorspronkelijke gebouwen van de verschillende organisaties van de BS komen we hier niet tot een exacte berekening van de schaalvoordelen, maar verwijzen we hiervoor naar de verhouding tussen de schaalvoordelen en de extra kosten voor bouw van een MFA. Dit bespreken we in de paragraaf directe kosten.

tabel 12. Schaalvoordelen MFA (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Schaalvoordelen MFA	€ -	€ -	nvt	-

6.3.5 Totale Baten Indirecte Effecten

De bedragen zijn als volgt over de 4 typen Brede Scholen verdeeld:

Tabel 13. Totale baten indirecte effecten. (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Totale baten indirecte effecten	€ III	€ 182	€ III	€ 158
Meer werkende ouders agv dagarrangement	€ 30	€ 95	€ 30	Nvt
Hogere lonen en vermeden kosten agv toename vaardigheden	€ 2	€ 8	€ 2	Nvt
Directe werkgelegenheid	€ 79	€ 158	€ 79	€ 158
Schaalvoordelen MFA	€ -	€ -	nvt	-

6.4 EXTERNE EFFECTEN

Externe effecten zijn effecten die optreden buiten de markten om. In het kader van infrastructurele projecten ging het daarbij vooral om de negatieve effecten van infrastructuur en mobiliteit op natuur, milieu en leefbaarheid, zoals CO²-uitstoot, geluidshinder en horizonvervuiling. Van de Brede School zijn de volgende externe effecten te verwachten:

- Minder jeugdcriminaliteit en overlast door jongeren als gevolg van gevarieerder onderwijs en minder schooluitval.
- Minder jeugdcriminaliteit en overlast door jongeren als gevolg van langere schooltijden.
- Meer sociale cohesie en onderling vertrouwen in de wijk
- Minder overlast van jongeren door samenvoeging van en betere beveiliging rond schoolgebouwen ofwel een afname van het aantal hangplekken.
- Een betere fysieke en mentale gezondheid van jongeren en (participerende) ouders.

Berenschot

Het moneteriseren van dergelijke externe effecten is lastig maar niet onmogelijk.

We maken hier, zoals gezegd, noodzakelijkerwijs gebruik van kengetallen uit de literatuur, de mening van experts en de uitkomsten uit een enquête onder de directeuren van de brede scholen. Vervolgens dient de stap van effect naar euro's gezet te worden. Daarbij gaat het eerst om de vermeden kosten van bijvoorbeeld criminaliteit (kosten van justitie) of gezondheidsproblemen (de kosten van de gezondheidszorg).

De maatschappelijke baten van een veiliger leefomgeving en meer sociale cohesie zijn lastig in te schatten. Toch is dat via een omweg mogelijk, namelijk door in te schatten wat mensen bereid zijn om te betalen voor een veilige leefomgeving en/of een buurt met veel sociale cohesie. Die bereidheid van mensen om te betalen kan op twee manieren achterhaald worden. Aan mensen kan in enquêtes gevraagd worden wat ze over hebben voor meer veiligheid of sociale cohesie in hun wijk (*stated preferences, CVM*). Aan die methode zitten echter een hoop haken en ogen vast en de uitkomsten uit dergelijke enquêtes lopen vaak enorm uiteen. Daarom is er onder MKBA-specialisten een sterke voorkeur voor het afmeten van de bereidheid van mensen om te betalen aan het feitelijke gedrag van mensen (*revealed preferences*).²⁵

Omdat het hier gaat om de bereidheid om te betalen voor veiligheid en cohesie in de wijk ligt het voor de hand om dat te doen aan de hand van het gedrag van mensen op de woningmarkt. Een geschikte methode hiervoor is de zogeheten hedonische prijsmethode, waarmee het prijsverschil voor bijvoorbeeld een woning in een wijk met veel en een woning in een wijk met weinig criminaliteit worden vergeleken.²⁶

Als dat verschil te maken heeft met veiligheid of cohesie levert dat dus een inschatting op van de bereidheid van mensen om te betalen voor een woning in een veilige wijk en/of een wijk met veel cohesie. Voor die berekeningen wordt gebruikgemaakt van een wijkenmodel waarin enerzijds het effect van leefbaarheids- en veiligheidsaspecten (waaronder overlast door jongeren) op de huizenprijzen in de wijken in Nederland wordt gemeten en anderzijds het effect van structurele kenmerken in de wijk (zoals sociale cohesie) op die leefbaarheids- en veiligheidssituatie in de wijk.²⁷

In bijlage II treft u alle alle gemonetariseerde effecten van de Brede school op leefbaarheid en veiligheid op basis van het wijkenmodel aan. We gaan hier op de afzonderlijke elementen nader in.

²⁵ C. Koopmans, 2006: 'Zachte' beleidseffecten in maatschappelijke kosten-batenanalyses: hoe kan het beter?, in: Tijdschrift voor politieke economie, 27(3), pp. 4-19.

²⁶ Brachinger, H.W. (2002), *Statistical Theory of Hedonic Price Indices* (University of Fribourg); A.E. Boardman, D.H. Greenberg, A.R. Vining, D.L. Weimer, 2001: *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice* (Prentice Hall, New Jersey); zie ook: G. Marlet, 2006: *Investeren in veiligheid: de opbrengsten*, in: I.Doorten, R.Rouw (red.), *Opbrengsten van sociale investeringen* (Raad voor maatschappelijke ontwikkeling, Den Haag), pp. 199-211.

²⁷ G.A. Marlet, C.M. van Woerkens, 2007: *Op weg naar Early Warning. Omvang, oorzaak en ontwikkeling van problemen in de wijk*; Zie ook: G.A. Marlet, C.M. van Woerkens, *Weg uit de wijk*, in *Economisch statistische berichten*, 4502, 26-1-2007.

Berenschot

6.4.1 Minder jeugdcriminaliteit en overlast door jongeren als gevolg van gevarieerder onderwijs.

Kinderen en jongeren die deelnemen aan culturele en sportactiviteiten op school blijken vaak minder geneigd te zijn om crimineel gedrag te vertonen²⁸. Bovendien leidt de Brede School in het primair onderwijs volgens experts later tot minder schooluitval (gedefinieerd als schoolverlaters zonder startkwalificatie) en hebben mensen die een startkwalificatie halen 60% minder kans om crimineel gedrag te gaan vertonen²⁹. De uitkomsten uit de enquête ondersteunen dit: bijna de helft van de respondenten vindt dat de doorstroming naar havo en vwo als gevolg van de introductie van de Brede School is toegenomen en 86% van de respondenten vindt dat de leefbaarheid en veiligheid in de wijk als gevolg van de Brede School is toegenomen.

Er zijn dus twee momenten waarop de Brede School effect heeft op criminaliteit – *tijdens* de carrière op school en *na* de carrière op school – en twee niveaus waarop de baten van die afnemende criminaliteit gemeten kunnen worden; vermeden kosten van Justitie en de waardering voor meer veiligheid in de wijk.

De vermeden kosten van minder (jeugd)criminaliteit wordt afgemeten aan de kosten die Justitie maakt voor het opsporen, vervolgen en bestraffen van een delinquent. Die kosten zijn gemiddeld 72.500 euro voor een persoon die in aanraking komt met justitie³⁰.

Als gevolg van een Brede School in het primair onderwijs van 300 leerlingen en met 5% minder uitval (een Brede School in een achterstandswijk dus, zie hoofdstuk 4) komen naar verwachting in 40 jaar tijd 5 jongeren minder in aanraking met justitie ten opzichte van de situatie zonder Brede School (5% minder schooluitval waarvan gemiddeld 6% minder crimineel gedrag gaan vertonen)³¹.

We komen hier op een maatschappelijke besparing van circa 65.000 euro (NCW, Bijlage II en Tabel 14)

Tabel 14. vermeden kosten (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Minder jeugdcriminaliteit en overlast door jongeren als gevolg van gevarieerder onderwijs.	€ 65	€ 217	€ 65	€ 200

²⁸ Zie voor een literatuuroverzicht hierover: J. Ruiz, 2004: A literature Review of the evidence base for culture, the arts and sport policy (Social Research, Edinburgh).

²⁹ Rebelgroup, Bijlage 2 rapport mkba voortijdig schoolverlaten: jongeren zonder startkwalificatie hebben een 2,5 keer zo grote kans om verdacht te worden van een strafbaar feit dan jongeren met een startkwalificatie (WODC-cijfers).

³⁰ Dat komt overeen met €3520 per jongere in de Brede School. Die kengetallen komen in orde van grote overeen met kengetallen uit een Amerikaanse studie die uitgaan van \$ 2400 per delict door een jonger, gemiddeld 0,61 delicten per jongere, een afname van schooluitval als gevolg van cultuuronderwijs van 3% en een afname van het aantal delicten onder die jongeren van 50%. Zie: T. Silbert, L. Welch, 2001: A cost-benefit analysis of arts education for at-risk youth.

³¹ Voor jongeren is het percentage dat in aanraking komt met justitie gemiddeld 4%, voor jongeren die uitvallen zonder startkwalificatie is dat ongeveer 10%; het verschil is 6%.

Berenschot

6.4.2 Besparing criminaliteit in de wijk als gevolg van minder schooluitval

Behalve Politie en Justitie profiteert ook de wijk waar die jongeren voor overlast en criminaliteit van de afname daarvan door de Brede School. Van een kleine Brede School in het PO (300 leerlingen) in een achterstandswijk vallen later jaarlijks gemiddeld bijna 2 jongeren tussen 12 en 19 jaar minder uit als gevolg van de Brede School.

Dat betekent dat er structureel ongeveer 13 'uitgevallen' jongeren tussen de 12 en 19 jaar minder in de wijk 'rondlopen' dan in de situatie zonder Brede School. Daarvan komt 6% minder in aanraking met Justitie dan bij jongeren die de school wel vroegtijdig verlaten hebben. Die besparing van 'criminele jongeren' in de wijk is in het genoemde wijkenmodel omgerekend tot een reductie van het totale aantal (potentieel probleemveroorzakende) jongeren in de wijk. Uit het model volgt een corresponderende structurele verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in de wijk met 0,09% (zie bijlage 11); een verbetering die voor een gemiddeld huishouden in de wijk 51,50 euro waard is en (bij een gemiddelde omvang van 3000 huishoudens) een totale maatschappelijke baat inhoud van 156.000 euro (zie bijlage 11). Dit is 112.000 euro netto contant op het moment van investeren (zie bijlage 11).

De totale maatschappelijke baten van een vermindering van de jeugdcriminaliteit en overlast van jongeren als gevolg van 5% minder schooluitval door een Brede School in een achterstandswijk komen uit op circa 180.000 euro³²(NCW). Voor een Brede School in een niet-achterstandswijk wordt aangenomen dat de verlaging van de uitval lager is (3%), en daarmee dus ook de maatschappelijke baten van vermindering van overlast en criminaliteit onder jongeren (tabel 15).

Tabel 15. baten besparing criminaliteit (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Besparing criminaliteit in de wijk als gevolg van minder schooluitval	€ 112	€ 374	€ 112	€ 180

Behalve van een lagere criminaliteit door minder schooluitval en een beter en gevarieerder lesaanbod profiteert de wijk naar verwachting ook van het feit dat kinderen langer op school zijn. Voor het PO is ervan uitgegaan dat de kinderen die van de opvangactiviteiten op de Brede School gebruikmaken gemiddeld 8 uur per week (1,6 uur per dag) langer op school zitten dan in de nulsituatie³³. Dat betekent dat die kinderen dus 8 uur per week minder de tijd hebben om overlast in de wijk te veroorzaken.

Uit het genoemde wijkenmodel volgt dat vooral kinderen en de jongeren in de leeftijdscategorie 10-19 jaar verantwoordelijk zijn voor het veroorzaken van overlast in de wijk. Het effect van minder overlast wordt dan ook alleen maar toegeschreven aan de kinderen in de laatste twee jaar van de Brede School in het PO.

³² Dit is de ondergrens van het effect van de Brede School op de veiligheid, en waarschijnlijk een onderschatting omdat het effect het gevarieerdere onderwijsaanbod op de brede scholen (cultuur en sport) op het gedrag van kinderen tijdens en na de PO-periode niet is meegenomen. Er zijn verschillende aanwijzingen dat de extra culturele en sportactiviteiten op de Brede School op zich al tot minder crimineel gedrag onder jongeren leiden. In de VS is dit effect voor cultureel onderwijs al eens ingeschat op maar liefst 50%.. In dat licht lijkt de hier gepresenteerde berekening eerder een onderschatting dan een overschatting.

³³ Gemiddeld twee middagen per week van circa 3 uur plus twee keer een uur overblijven.

Berenschot

Op een gemiddelde school van 300 leerlingen zijn er structureel 23 leerlingen die gemiddeld 8 uur per week meer op school en dus minder op straat zijn dan in de nulsituatie. Van die kinderen wordt ervan uitgegaan dat ze in de nulsituatie 30 uur per week de tijd hebben om kattenkwaad uit te halen en als gevolg van de Brede School dus een derde minder.

De afname van de overlast van jongeren in de wijk vertegenwoordigt op basis van het genoemde model voor de wijkbewoners een waarde van circa 36.000 euro (zie bijlage 11). Uitgaande van het optreden van dit effect het eerste jaar dat de Brede School van start gaat komen we op een bedrag van circa 33.000 euro in 2007 (zie bijlage 11 en tabel 16).

Tabel 16. Baten reductie overlast (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Reductie overlast jongeren als gevolg van langere schooltijden	€ 33	€ III	€ 33	€ III

6.4.3 Meer sociale cohesie en onderling vertrouwen in de wijk

De Brede School kan de sociale binding in de wijk vergroten omdat mensen elkaar tegenkomen in het multifunctionele schoolgebouw of er als vrijwilliger met elkaar samenwerken. Bovendien kan een gevarieerder aanbod creatieve vakken de trots op de eigen cultuur, het zelfvertrouwen vergroten en de collectieve identiteit versterken³⁴. En meer sociale cohesie in de wijk gaat op haar beurt weer samen met een veiliger leefomgeving en minder overlast in de buurt³⁵.

In de enquête bevestigt 100% van de respondenten de functie van de Brede School als ontmoetingsplek in de wijk, zegt 78% dat er sprake is van een toename van de ouderenparticipatie en heeft 97% van de ondervraagden de sociale cohesie in de wijk als gevolg van de Brede School zien toenemen. Bij het moneteriseren van het maatschappelijke effect van de Brede School in het PO is ervan uitgegaan dat de sociale bindingscore van de mensen die betrokken zijn bij de Brede School in de wijk gemiddeld met 1 punt toeneemt op de schaal van 0 tot 5 (de gemiddelde score is ongeveer 3, voor de betrokken huishoudens in de Brede School wordt die dus verhoogd naar een score van 4).

Dat lijkt misschien een overdrijving, maar is dat niet omdat ervan wordt uitgegaan dat die toename alleen geldt voor de huishoudens wier kinderen op de Brede School zitten. Bij de Brede School in het rekenvoorbeeld zijn dat 300 leerlingen. Ervan uitgaande dat er gemiddeld 1,6 kinderen uit een gezin komen, zijn hier dus 188 huishoudens uit de wijk bij betrokken en tussen die huishoudens neemt de samenhang dus flink toe. Maar op een gemiddelde wijk van 3.000 huishoudens betekent dat een verhoging van de gemiddelde cohesiescore van die wijk als gevolg van de Brede School met 0,06 van 3,30 naar 3,36. We verwachten dat we hiermee de ondergrens van het werkelijke effect te pakken hebben, omdat we geen rekening houden met de samenhang tussen huishoudens van kinderen die niet participeren in de Brede School en dus rekening houden met de uitstralingseffecten op de rest van de wijk (bijvoorbeeld als gevolg van de buurthuisfunctie van de Brede School).

³⁴ Zie voor een overzicht: J. Ruiz, 2004: A literature Review of the evidence base for culture, the arts and sport policy (Social Research, Edinburgh), pp. 61-68.

³⁵ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2007: Op weg naar Early Warning.

Berenschot

De maatschappelijke waarde van meer sociale cohesie in de wijk staat overigens ter discussie. Sommige mensen waarderen meer samenhang positief, andere negatief. Samenhang kan ook leiden tot een afname van de individuele vrijheid en/of insider/outsider-problemen in de wijk. Daarom – en omdat sociale cohesie in de wijk in ons wijkenmodel geen significante verklaring biedt voor een hogere waardering van de wijk – is de waarde van de verbeterde samenhang in de MKBA op nul gesteld.

Maar meer sociale cohesie gaat zoals gezegd ook samen met minder overlast en criminaliteit in de wijk. Uit het wijkenmodel blijkt dat het effect van meer samenhang in de wijk op leefbaarheid en veiligheid in steden groter is dan buiten de steden. Die verbetering van de leefbaarheid en veiligheid vertegenwoordigt vanzelfsprekend wel een maatschappelijke waarde.

Op basis van de berekeningen in het wijkenmodel (zie bijlage 11) blijkt dat de waarde van de verbetering van de leefbaarheid in een gemiddelde wijk buiten steden als gevolg van de versterkte samenhang tussen de genoemde huishouden op zo'n 89.000 euro uitkomt en de waarde van meer sociale cohesie als gevolg van een Brede School in een wijk in een stad op ongeveer 133.000 euro. Netto contant is dit 75.000 euro, respectievelijk 113.000 euro (zie bijlage 11 en tabel 17)

Tabel 17. Baten verbetering sociale cohesie. (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Verbetering sociale cohesie	€ 113	€ 377	€ 113	Nvt

Die maatschappelijke waarde van meer sociale cohesie in de wijk geldt dus voor een Brede School in het primair onderwijs. De verwachting is dat de maatschappelijke baten van meer sociale samenhang door een brede school voor het VO veel lager liggen omdat de meeste VO-scholen nauwelijks binding hebben met de buurt en van participatie van ouders minder sprake is. Daarom zijn die baten bij de brede school in het VO op nihil gesteld (zie tabel 4 en tabel 6)

6.4.4 Afname hangplekken

Het samenvoegen van schoolgebouwen zou een positief effect kunnen hebben op de leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Schoolgebouwen zijn immers potentiële hangplekken en dus een bron voor overlast in de wijk. In het genoemde wijkenmodel blijkt ook dat de aanwezigheid van scholen in de wijk significant samenhangt met de overlast van jongeren. Door de introductie van de Brede School zou dus het aantal potentiële hangplekken kunnen afnemen. Op basis van het wijkenmodel is de maatschappelijke baat van minder overlast en criminaliteit op basis van een samenvoeging van 3 scholen in het primair onderwijs tot 1 Brede School becijferd op 700.000 euro (NCW). Echter, dat resultaat gaat uit van de veronderstelling dat de jongeren die eerst rond het schoolgebouw kattenkwaad uithaalden bij het verdwijnen van de hangplek helemaal achterwege laten. Dat ligt niet voor de hand. De betrokken jongeren zullen een winkelcentrum of school in de buurt uitzoeken om hun activiteiten voort te zetten. Daarom is deze baat in de uiteindelijke MKBA niet meegerekend en PM gesteld.

Berenschot

Alle berekende effecten van de Brede School op criminaliteit en leefbaarheid in de wijk zijn de effecten die kunnen worden toegeschreven aan een Brede School in het primair onderwijs. Die effecten vallen ten opzichte van de directe effecten van de Brede School relatief laag uit. Dat komt enerzijds doordat het primair onderwijs bedoeld is voor kinderen tussen 4 en 12 jaar, en overlastveroorzakende jongeren zich vooral in de latere leeftijdscategorieën bevinden, en anderzijds omdat het effect op schooluitval in het VO zich over het algemeen pas met een aantal jaren vertraging voordoet, zodat de kosten in tijd ver aan de baten vooraf gaan waardoor de contante waarde van die baten relatief laag is. Het effect van een Brede School in het VO op leefbaarheid en veiligheid in de wijk is om beide redenen naar verwachting groter.

6.4.5 Meer beweging en gezonder leven

Er zijn externe effecten te verwachten in de vorm van een betere fysieke en mentale gezondheid van de kinderen en jongeren die de Brede School volgen. Zowel aan extra sportactiviteiten als aan een gevarieerd cultureel lesprogramma worden in de literatuur gezondheidseffecten toegeschreven, van een afname van overgewicht tot een betere psychische gesteldheid en meer zelfvertrouwen³⁶. Op basis van de bestaande gegevens over de Brede School zijn de gezondheidseffecten op dit moment echter niet zinvol kwantitatief in te schatten. In de MKBA zijn deze effecten dan ook PM gesteld.

6.4.6 Totale Baten Externe Effecten

De bedragen zijn als volgt over de 4 typen Brede Scholen verdeeld.

Tabel 18. Totale baten externe effecten (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
totale baten externe effecten	€ 324	€ 1.079	€ 324	€ 491
Minder jeugdcriminaliteit en overlast door jongeren als gevolg van gevarieerder onderwijs.	€ 65	€ 217	€ 65	€ 200
Besparing criminaliteit in de wijk als gevolg van minder uitval	€ 112	€ 374	€ 112	€ 180
Reductie overlast jongeren als gevolg van langere schooltijden	€ 33	€ 111	€ 33	€ 111
Verbetering sociale cohesie	€ 113	€ 377	€ 113	Nvt
Afname hangplekken	PM	PM	PM	PM
Meer beweging en gezonder leven	PM	PM	PM	PM

³⁶ Zie voor een overzicht: J. Ruiz, 2004: A literature Review of the evidence base for culture, the arts and sport policy (Social Research, Edinburgh), pp. 61-68.

Berenschot

6.5 DIRECTE KOSTEN

De MKBA wordt berekend over een periode van veertig jaar. In het PO betekent een looptijd van 40 jaar namelijk dat de kinderen van 47 cohorten op deze brede school kunnen leren en zich ontwikkelen.³⁷

Aangezien de effecten van deze kinderen decennia later optreden en we gekozen hebben voor een looptijd van de mkba tot en met het moment dat het eerste volledige cohort 65 jaar is geworden ($2004+65=2069$), vallen de effecten voor kinderen na deze 40 jaar weg. We merken hierbij op dat het berekende directe effect, vanwege deze reden, een lichte onderschatting geeft.

Voor de kosten betekent dit dat de volgende jaarlijkse kosten voor 40 jaar meegenomen zijn. Deze kosten zijn vervolgens via een discontovoet van 4%³⁸ netto contant gemaakt.

Dit wil zeggen dat de kosten die in de toekomst gemaakt worden omgerekend worden naar de totale kosten in 2007 om ze op deze wijze te kunnen vergelijken met de opbrengsten, die ook omgerekend worden naar 2007. We onderscheiden:

Tabel 19. Overzicht jaarlijkse meerkosten³⁹

	Kleine MFA	Grote MFA	Netwerkorg	MFA VO
Personeel:				
– Management*	€ 49.000	€ 49.000	€ 49.000	€ 61.600
– Beheer	€ 25.000 /1fte	€ 75.000 /3fte		€ 75.000 /3fte
Exploitatielasten	€ 50.000	€ 100.000		€ 100.000
Activiteiten/werkbudget	€ 15.000	€ 30.000	€ 15.000	€ 50.000
Huisvesting	0	0	0	0

* gedurende eerste 5 jaar

Het bedrag voor de kosten van het programmamanagement is een samengesteld getal op basis van de kosten van de twee mogelijke varianten. Op gemeente niveau komt de invulling van het programmamanagement door een gemeentelijke projectleider twee op de drie keer voor. In de overige gevallen is sprake van een manager op de locatie zelf. De budgetindicaties voor beide zijn 62.500 resp. 22.500 euro per jaar (voor 5 jaar).⁴⁰ (2/3 keer 62.500 plus 1/3 keer 22.500 leidt dan tot 49.000 euro)

³⁷ De BS start in 2008 en eindigt in 2048. In het eerste jaar zitten kinderen uit geboorte/cohortjaar 1997 t/m 2004 op de BS school. Dit loopt door tot cohortjaar 2043, wanneer de laatste groep nog 1 jaar op de school zit.

³⁸ Zie ook voetnoot 18, aangezien de baten met meer onzekerheid omgeven zijn dan de kosten hanteren we voor de baten een discontovoet van 7%

³⁹ Bron: Hoofdstuk 5 kosten en effecten

⁴⁰ We merken hierbij op dat de tabel enkel de meerkosten van een BS laat zien. Dit zijn de kosten die optreden bij een investering in een bepaald type BS afgezet tegen de kosten die gemaakt zouden zijn in het nulscenario, dat wil zeggen diverse stand-alone voorzieningen en gewone scholen.

Berenschot

Bovenop de jaarlijkse kosten komen de eenmalige investeringskosten in een Brede School van een bepaald type. Wij hebben in hoofdstuk 5 aangegeven dat experts van mening zijn dat deze extra kosten wegvallen tegen de genoemde schaalvoordelen. Op basis hiervan hebben we de eenmalige meerkosten voor huisvesting van Brede Scholen in een MFA op nul gesteld.

Tabel 20. Totaal kosten Brede school. (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Totale kosten investering	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale kosten personeel	€ 643 -	€ 1.493 -	€ 219 -	€ 1.174 -
Totale kosten exploitatie	€ 849 -	€ 1.698 -	€ -	€ 1.228 -
Totale kosten activiteiten/middelen	€ 255 -	€ 510 -	€ 255 -	€ 614 -
Totaal kosten	€ 1.747 -	€ 3.701 -	€ 474 -	€ 3.015 -

6.6 TOTAAL SALDO EFFECTEN EN KOSTEN ACHTERSTANDSWIJK

Tabel 21. Resultaat MKBA van één Brede School van een bepaald type in 2008 in achterstandswijk (bedrag x € 1.000)

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Totale baten directe effecten	€ 2.099	€ 6.998	€ 2.099	€ 8.332
Totale baten indirecte effecten	€ 111	€ 182	€ 111	€ 158
totale baten externe effecten	€ 324	€ 1.079	€ 324	€ 491
Totaal baten	€ 2.534	€ 8.337	€ 2.534	€ 8.981
Totaal kosten	€ 1.747 -	€ 3.701 -	€ 474 -	€ 3.015 -
Saldo (baten minus kosten)	€ 786	€ 4.636	€ 2.060	€ 5.965

In het rapport hebben we tot nu de uitkomsten beschreven van investeringen in scholen in achterstandswijken. Voor scholen in niet-achterstandswijken hebben we dezelfde rekenmethode toegepast. De uitkomsten hiervan zijn beschreven in tabel 22.

Berenschot

Tabel 22 Resultaten MKBA van de Brede School in niet-achterstandswijken.

NCW	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
Totale baten directe effecten	€ 1.283	€ 4.276	€ 1.283	€ 4.999
Hogere lonen jongeren	€ 1.200	€ 4.001	€ 1.200	€ 4.406
Vermeden kosten agv uitval jongeren	€ 82	€ 275	€ 82	€ 593
Totale baten indirecte effecten	€ 109	€ 255	€ 109	€ 158
Meer werkende ouders agv dagarrangement	€ 28	€ 90	€ 28	Nvt
Hogere lonen en vermeden kosten agv toename vaardigheden	€ 2	€ 7	€ 2	Nvt
Directe werkgelegenheid	€ 79	€ 158	€ 79	€ 158
Totale baten externe effecten	€ 253	€ 842	€ 253	€ 339
vermeden kosten justitie agv minder schooluitval	€ 39	€ 130	€ 39	€ 120
besparing criminaliteit in de wijk agv minder uitval	€ 67	€ 244	€ 67	€ 108
Reductie overlast jongeren agv langere schooltijden	€ 33	€ III	€ 33	€ III
Verbetering sociale cohesie	€ 113	€ 377	€ 113	Nvt
Totaal baten	€ 1.644	€ 5.333	€ 1.644	€ 5.496
Saldo (baten minus kosten)	€ 103 -	€ 1.633	€ 1.171	€ 2.481

De conclusie is dat de saldo's voor een achterstandswijk hoger uit vallen dan voor niet-achterstandswijken.

We zien dat het saldo van de totale kwantificeerbare maatschappelijke kosten en baten van een investering in een bepaald type Brede school in een achterstandswijk positief is. Het saldo van een kleine BS voor het PO in een MFA in een niet-achterstandswijk is, onder de belangrijkste aanname dat het uitvalpercentages daalt met 3%, als enige niet positief.

Zie voor de gevoeligheid van de verschillende onderliggende aannames en het omslagpunt van de verschillende types de paragraaf met analyses aan het eind van dit hoofdstuk.

6.7 VERDELINGSEFFECTEN

De verschillende actoren die betrokken zijn bij de BS; de organisaties van de BS zelf, de gemeente, de Rijksoverheid en de maatschappij, kijken ieder vanuit hun eigen belang naar de kosten en baten.

We laten in onderstaande tabellen de verdeling van de totale kosten en baten voor deze groepen zien, waarbij we de belangen van de maatschappij en de Rijksoverheid voor het gemak onder een noemer presenteren⁴¹.

⁴¹ Voor meer gedetailleerde cijfers zie bijlage 10

Berenschot

Bij de totstandkoming van de tabel zijn de volgende aannames gehanteerd omtrent de verdeling van de kosten en baten:

- De personele kosten vallen uiteen in kosten voor het programmamanagement en het beheer. De eerste komt in veel gevallen voor rekening van de gemeente. De achterliggende gedachte is dat gemeenten zorgdragen voor het neerzetten en implementeren van de BS. De meerkosten die hierna volgen zijn voor de organisaties zelf. Dit kan in specifieke gevallen afwijken.
- De gemeente ontvangt baten in de vorm van hogere ozb-belasting door een toename van de huizenprijzen als gevolg van effecten op leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Daarnaast wordt er bespaard op kosten van uitkeringen en alternatieve scholing.
- De overige baten komen volledig ten goede aan de maatschappij.

Tabel 23. PO (bedragen zijn afgerond)

PO	Verdelingseffecten	BS/Organisaties	Gemeente	Maatschappij/Rijksoverheid
Baten	2.533.800	-	243.600	2.290.000
Kosten	1.747.400	1.528.500	218.900	-
Saldo	786.350	-1.528.500	24.700	2.290.000

Tabel 24. VO

VO	Verdelingseffecten	BS/Organisaties	Gemeente	Maatschappij/Rijksoverheid
Baten	8.980.700	-	1.151.000	7.718.700
Kosten	4.095.900	3.821.300	274.500	-
Saldo	4.884.800	-3.821.300	876.500	7.718.700

Het kan lokaal verschillen maar uit beide figuren blijkt dat de effecten voor de organisaties van de Brede School zelf als enige negatief uitvallen. De maatschappij heeft er duidelijk baat bij. Investeren in de kennis en ontwikkeling van kinderen en jongeren levert groot maatschappelijk rendement.

6.8 GEVOELIGHEIDSANALYSE AANNAMES

Aangezien de onderbouwing van de gehanteerde aannames door het ontbreken van onderzoeksresultaten dun is, is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. Deze paragraaf gaat hier kort op in. De belangrijkste aannames staan beschreven in hoofdstuk 4.

We gaan bijvoorbeeld uit van een percentage minder uitval van 5% in de achterstandswijken. Als gevoeligheidsanalyse is ook gerekend met 1% en 4%. Tevens hebben we berekend waar het omslagpunt zit; wanneer wordt het rendement negatief? Tabel 25 geeft een overzicht van de uitkomsten.

Berenschot

Tabel 25. Overzicht van de gevoeligheidsanalyse

Verandering in aannames	Verandering in kosten-batensaldo (x € mln)		
	Type 1	Type 2	Type 4
1. Effecten van de Brede School:			
Percentage minder uitval op latere leeftijd in PO en toename slagingspercentage VO (VMBO):			
– 1% i.p.v. 5%	-1,8	-6	-7,0
– 1,9% (=omslagpunt grote MFA PO) i.p.v. 5%		-4,6	
– 2,2% (=omslagpunt kleine VMBO)			-4,9
– 3,25% (=omslagpunt kleine MFA PO) i.p.v. 5%	-0,8		
– 4% i.p.v. 5%	-0,4	-1,5	-1,7
Omvang van de school (MFA)			
– 2 keer zo groot	+2,5	+8,2	+8,8
Percentage ouders dat participeert			
– 60% i.p.v. 10%	+0,01	+0,04	nvt
Percentage ouders dat vaardigheden ontwikkelt			
– 10% i.p.v. 2%	+0,01	+0,03	nvt
Aantal kinderen dat deelneemt aan BS activiteiten			
– 60% i.p.v. 30%	+0,03	+0,1	+0,1
Aantal uur dat kinderen langer op BS zitten			
– Dubbel aantal uur	+0,03	+0,1	+0,1
2. Overige aannames			
Discontovoet baten 5% i.p.v. 7%	+2,4	+7,8	+7,9
Discontovoet kosten 7% i.p.v. 4%	+0,4	+1,0	+1,0

De gevoeligheidsanalyse laat zien dat het percentage minder uitval en de omvang van de school grote invloed hebben op het uiteindelijke saldo. Daarnaast laat de analyse zien dat de hoogte van de discontovoet voor met name de baten een behoorlijke invloed heeft op het definitieve saldo.

7. CONCLUSIES

Ten behoeve van een MKBA Brede School is door ons een model ontwikkeld om de kosten en baten van investeringen in een Brede School in beeld te brengen. Bij toepassing van dit model, een kengetallen MKBA op basis van beredeneerde aannames, blijkt dat investeringen in de Brede School over het algemeen maatschappelijk rendabel zijn.

Investeringen in een kleine po school in een niet-achterstands wijk leveren een negatief saldo van ongeveer 100.000 Euro op. Investeringen in andere typen scholen leveren positieve opbrengsten op. Het saldo van de opbrengsten van bij voorbeeld investeringen in een kleine VO Brede School in een achterstandswijk kunnen over een periode van 40 jaar oplopen tot zo'n 6 miljoen Euro.

Meer dan 80 % van de maatschappelijke baten zijn het gevolg van betere onderwijsprestaties van de leerlingen op de Brede School en als gevolg daarvan een betere benutting van de kansen op de arbeidsmarkt. De indirecte en externe effecten – meer tijd en vaardigheden van de ouders en verbetering van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk – voegen daar over het algemeen nog zo'n 20% aan toe.

Mogelijk zit in de externe effecten van de Brede School op leefbaarheid, sociale cohesie en gezondheid nog een onderschatting omdat niet al die effecten kwantificeerbaar en monetariseerbaar bleken te zijn. De Brede School is een stimulans voor intensieve samenwerking met verschillende partners in de wijk. Uit de interviews in het land blijkt dat de meeste Brede Scholen echt een centrale ontmoetingsplek zijn in de wijk en dat de wijk hiervan profiteert.

Het hier gehanteerde MKBA-model toont aan dat een positief effect van de Brede School op de ontwikkeling van kinderen/jongeren het meeste oplevert. Deze bijdrage wordt zowel door PO als VO geleverd. Daarnaast bevinden zich de baten van het PO ook op het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt, een betere fysieke en mentale gezondheid van de kinderen en (participerende) ouders. De toegevoegde waarde van het VO bevindt zich ook op wijkniveau. Zo is de vermindering van de schooluitval, verminderen van de jeugdcriminaliteit en overlast van jongeren in de wijk een belangrijk effect van de VO Brede School.

Uit de verdelingseffecten blijkt vooral dat de rijksoverheid (maatschappij) veel baat heeft bij de Brede School. Het saldo voor de gemeente is gematigder positief. Kortom: het investeren en goed begeleiden van kinderen in een vroeg stadium leidt vooral tot relatief grote baten voor de samenleving. Uit het onderzoek blijkt wel dat de financiële effecten voor de school en de organisaties binnen de Brede School negatief uitvallen. Op hun schouders liggen de kosten van de investering en zelf krijgen zij er in financiële zin niet direct iets voor terug.